

BOLALAR UCHUN CHET TILINI ERTA O'RGANISHNING AHAMIYATI

Durdona Eshboyeva

*O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi,
"Chet tillari" kafedrasi o'qituvchisi
eshboyevadurdona@gmail.com*

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha yoshdagi o'quvchilarga ingliz tilini o'rgatish masalasi muhokama qilinadi. Muammo yuzasidan xulosa chiqarish va tavsiyalar berish maqsadida sohaga oid adabiyotlar o'rganilib, tadqiqot natijalari keltirildi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ingliz tili, metodlar, tahlil, ishlab chiqish.

Yaxshi maoshli ishga kirish, butun dunyo bo'ylab sayohat qilish va eng muhimi, chet tilida mukammal so'zlashish zavqini his qilish uchun chet tillarini erta yoshdan o'rganish asosiy omil hisoblanadi. Biroq, bu jarayonda ba'zi qiyinchiliklar va chalkashliklar bo'lishi mumkin. O'rganilayotgan tilga e'tiborni qaratibgina bu qiyinchiliklarni osongina yengish mumkin.

Erta yoshdagi til o'rganuvchilarning xususiyatlari haqida gapiradigan bo'lsak, ular tilni tezda o'rganishda qobiliyatli va boshqa yosh toifalariga qaraganda zehni o'tkirroq bo'lgani uchun yangi tilni o'rganishdan zavqlanishadi. Shu bilan birga, ular uchun hamma narsa yangi hisoblanadi. Shunday ekan bolalar chet tilini qanchalik erta o'rganishni boshlashsa, chet tilini yanada yaxshiroq egallashlari mumkin.

Bola nutqi uning atrofidagi insonlar tili ta'sirida rivojlanadi. Tilning ijtimoiy hodisa ekanligining tabiiy isbotini bolalar nutq faoliyatining paydo bo'lishi va rivojlanishida ko'rish mumkin [1]. Bola atrofidagi kattalar qaysi tilda gaplashsa, bolaning nutqi o'sha tilda bo'ladi [3]. Shuni ham ta'kidlash kerakki, bolada atrofidagi odamlar nutq madaniyati rivojlanadi.

V.V.Rubtsov va A.G.Asmolovlarning tadqiqotlarida bolalarning o'zaro munosabat jarayonida nafaqat kattalardan, balki bir-biridan ham ko'p narsalarni o'rganishlari ta'kidlangan [2]. A.P.Usova, N.N.Poddyakov, A.N.Poddyakovlar turli predmetlarga amaliy egalik qilish jarayonida bolalar mustaqil ravishda rivojlanadi, degan fikrni bildirdilar. Biroq, bolalarning o'zaro munosabatlari kattalar tomonidan amalga oshirilganligi sababli, rivojlantiruvchi ta'limni tashkil etishda tarbiyachining roli juda katta [5].

Nazariy tadqiqotlar va amaliy qo'llanishlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bu davrni faoliyatning yetakchi shakllari orqali bolaning intellektual salohiyati, shuningdek, ularning psixologik xususiyatlari: munosabati, qiziqishlari, qobiliyatlari nuqtai

nazaridan ko'rib chiqish kerak. Darhaqiqat, bolaning ma'naviy rivojlanishining maktabgacha davri juda qiyin va juda mas'uliyatli davrdir.

Mutaxassislarning fikricha, inson hayoti davomida oladigan asosiy ma'lumotlarning 70-80 foizi 5-7 yoshga to'g'ri keladi [4]. Chet tilini o'rganishning eng maqbul va oson davri - bu yosh bolalarning tilni o'rganishdagi tug'ma qobiliyati bo'lgan maktabgacha yoshdagi davrdir. Shu bilan birga, tilni o'zlashtirish bolalar tafakkurini rivojlantirish uchun kuchli vositadir, chunki bola o'rganadigan har bir so'z ma'lum ma'noga ega. Gumbol'dtning (1984) "Mening tilim chegaralari mening dunyoqarashim chegaralarini ifodalaydi" degan fikri til o'rganish jarayonida har bir o'rganilgan so'z ortida ma'lum bir tushunchani egallash orqali tafakkurni boyitishga qaratilgan. Demak, bolaning har tomonlama sog'lom, yetuk bo'lib kamol topishi uchun yoshligidanoq to'g'ri tarbiyalanishi muhim ahamiyatga ega.

Britaniyalik bola 4 yoshida o'rtacha 2000 ta inglizcha so'zni, 5 yoshida esa 4000-5000 ta ajoyib so'zni biladi. Erta yoshdagi o'rganuvchilarlar haqida ba'zi faktlar:

- 1) Til o'rganish jarayonida ular savol berishga juda qiziqadilar.
- 2) Agar ular optimal holatda bo'lsa, ular osongina ikki tilli bo'lishi mumkin.

Biz e'tiborga olishimiz kerak bo'lgan juda yosh o'quvchilarning umumiy xususiyatlari va ehtiyojlari:

- 1) Ular o'zlarini xavfsiz his qilishlari uchun bolalar bog'chalarida tarbiyalanishadi.
- 2) Ular uzoq vaqt davomida suhbat qura olmaydilar.
- 3) Tilni samarali o'zlashtirish uchun ularga tajribali o'qituvchilar va konstruktiv ma'lumotnomalar va fikrlarni o'rgatish kerak.
- 4) Ular birinchi yoki ikkinchi tilda ba'zi tuzilmalar va murakkabliklar qiyin bo'lishi mumkin.
- 5) Ular aytganidan ko'ra ko'proq tushunishadi.
- 6) Birinchi va ikkinchi til Erta yoshdagi o'rganuvchilar uchun ichki rivojlanishdir
- 7) Ular qanchalik ko'p takrorlashsa va qanchalik ko'p zavqlanishsa, yangi tilni yaxshiroq o'rganishlari mumkin.
- 8) Ular guruh va jamoalar bilan ishlash qobiliyatiga ega bo'lmasligi mumkin, lekin ular do'stlari va guruhdoshlari bilan raqobat qilishni afzal ko'rishadi.

Erta yoshdagi o'rganuvchilarning qiziqishi uzoq davom etmasligi mumkin. Shuning uchun, ular uchun mavzuni tanlashda, biz moslashuvchan tarzda rejalashtirishimiz kerak.

Har bir bolaning yozish va fikrlash qobiliyati har xil, shuning uchun agar biz ularga bitta topshiriq bersak, ular buni turli vaqt oralig'ida bajarishlari mumkin. Bunday holda, ko'pchiligimiz topshiriqni boshqalardan oldin bajarganlarga qo'shimcha topshiriqlar berishga moyilmiz. O'z-o'zini rivojlantirishni yaxshilash uchun; ba'zi mustaqil vazifalar to'plamini berishimiz kerak. Biroq, ba'zi o'qituvchilar ularni dars

oxirigacha nima qilishlari haqida fikr almashishga undashning hojati yo'q deb hisoblashadi [2, 4].

Erta yoshdagi o'rganuvchilar guruhlari bilan ishlash juda talabchan, chunki siz barcha bolalar uchun jozibador bo'lishi kerak bo'lgan bir nechta resurslarni to'plashingiz kerak.

Biz bolalar o'yinlari va o'rganish o'rtasidagi aloqani yaratishimiz kerak. Buning asosiy sababi shundaki, bolalar qanchalik rohatlansa, ular til o'rganish qobiliyatini shunchalik yaxshilaydi. Yoshlar kulgili so'zlardan zavqlanishga moyildirlar va bu yangi so'zlarni eslab qolishning eng samarali usulidir. Ayni paytda, hazil-mutoyiba tarzida olib borilayotgan darslar bolalarning uzoq davom etadigan e'tiborini jalb qilish uchun juda muhimdir.

Bolalar juda yoshligidan o'rganishni boshlasalar yaxshi bo'ladi. Chunki, o'rganishning ba'zi foydali usullar mavjud, masalan, ular chizgan narsalarni muhokama qilish, masalan, tabassum va boshqalar. Agar ular yaxshi kunni boshdan o'tkazayotgan bo'lsa, ular odatda tabassumli yuzni chizishadi. Keyin siz ba'zi savollar berishni va ular o'sha kuni nima qilganliklarini muhokama qilishni boshlashingiz mumkin.

Yoshlar o'zlarining muvaffaqiyatga erishgan aka-ukalarining kundalik ishlariga amal qilsalar yaxshi bo'ladi. Yuz foiz ravshanki, muvaffaqiyatli odamlar har doim ertasi kuni nima qilishlarini kun oxirida rejalashtirishadi [3]. Shuningdek, ular o'z vaqtlarining qadrini bilishlari uchun har qanday chalg'ituvchi narsalardan qochishga harakat qilishadi. Buning asosiy sababi intizom, izchillik va mehnatsevarlikdir. Har bir inson noldan biror narsa qilishni boshlaganida, ba'zi qiyinchiliklarga duch kelganini biladi. Shu munosabat bilan ularning sabr-toqati dangasalikni engish uchun yordam beradi. Shuning uchun men yuqoridagi bolalar uchun qilinadigan ishlar ro'yxatiga tayanishni taklif qilardim. Biroq, yoshlar, ayniqsa, yozishni bilmaydiganlar uchun ba'zi qiyinchiliklar mavjud. Odatda 3-5 yoshli bolalar bu turdagi guruhlarni taqsimlaydilar (bu guruh a'zolari juda yosh bo'lgani uchun yozish va o'qishni bilmaydilar). Shunga qaramay, ba'zi tadqiqotchilar bu muammoga etarlicha yechim topishlari mumkin edi. Xat yozish va o'qishdan bexabar va kunini qanday qilib samarali taqsimlashni bilmaganlar uchun ular usul va manbalarni kashf etdilar. Qiziqarli va normal o'lchamdagi rangli rasmlar bolalarning kunlarini o'ylashning eng samarali usuli bo'ladi. Ularning kundalik tartibi bizdan butunlay farq qiladi. Demak, ularga ham biznikiga o'xshab vazifalar qo'yilsa, bu noto'g'ri qaror bo'ladi. Bolalar bog'chasiga borish, vitaminlar ichish, oila a'zolarining hikoyalarini tinglash ularning kundalik ishlarining asosiy namunalari bo'lishi mumkin, chunki bu yoshlar uchun juda oson. Agar ular bu odatni shakllantira olsalar (kundalik ishlar ro'yxatidan foydalanish), ular darslarga tayyorgarlik ko'rish va kechiktirmaslik uchun ularni haqiqiy hayotda osongina

ishlatishlari mumkin. Vaqtini unumli o'tkazish uchun vazifalar ro'yxatiga tayanish ularning muvaffaqiyatga erishishidagi asosiy omillardan biridir.

Xulosa qilib aytganda, yaxshi jihozlangan sinf xonalari kabi ba'zi tashqi omillar tilni samarali o'rganishga sabab bo'lishi mumkin bo'lsa-da, menimcha, o'qituvchilarning munosabati va o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi ko'priklar chet tilini samarali o'zlashtirishning asosiy omilidir.

ADABIYOTLAR:

1. Qizi, Eshboeva Durдона Alisher. "TEACHING ENGLISH IN PRESCHOOL EDUCATION." Наука и образование сегодня 12 (59) (2020).

2. Ikanova, L. (2019). Learners' digital literacy of students in language classrooms. Trends in Teaching Foreign Languages: Achievements, Challenges and Solutions, 98-99.

3. Шамсематова, Б. (2022, March). МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИ ИФОДАЛОВЧИ ТИЛ БИРЛИКЛАРИНИНГ ЛИНГВОМАДАНИЙ АСПЕКТДА ЎРГАНИШНИНГ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АҲАМИЯТИ. In International Congress on Models and methods in modern investigations.

4. qizi Eshboeva, D. A. (2020). TEACHING ENGLISH AT PRE-SCHOOL EDUCATION. Scientific Bulletin of Namangan State University, 2(11), 399-403.

5. Ulmasbaeva Malika Alisherovna. (2022). STAGES FOR DEVELOPING STUDENTS' TOLERANCE IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. European Journal of Humanities and Educational Advancements, 3(4), 51-53. Retrieved from